

ДНЕВНИКЪ VII.

Засѣдание на 27 Февруаря 1879.

Засѣданието се отвори отъ Негово Блаженство, Прѣдсѣдателя, на 11 и половина часа прѣдъ обѣдъ. Отъ прочитанието списъка на членоветѣ отъ Народното Събрание стана явно, че отъ прѣдставителитѣ отсъствуваха шеснадесетъ души, отъ които 10 по отпускъ, а 6 по болѣсть и други причини.

Слѣдъ прочитанието на дневницитѣ отъ 20, 21 и 23 Февруаря, Г. Михайловски попроси думата и обяви, че въ минхлото засѣдание той три пхти се отричалъ отъ квесторската длѣжностъ, за която се избра отъ Народното Събрание а пѣкъ въ дневника е забѣлезано, че той билъ приелъ тая длѣжностъ; за това той попроси да се поправи станжлата погрѣшка въ дневника и продѣлжи да иска щото Събранието да го освободи отъ квесторството. Въ отговоръ господину Михайловскому Негово Блаженство Прѣдсѣдательтъ обяви, че това освобождение зависи отъ Народното Събрание: ако то приема оставката му отъ длѣжността, за която го е избрало, то г. Михайловски ще се освободи отъ нея, ако ли нѣ, той ще си остане квесторъ.

Изъ мѣжду членоветѣ на Събранието се чухъ гласове, че оставката на г. Михайловски не може да се приеме.

Затова тоя, г. Михайловски пакъ настоя да иска да го уволнижтъ отъ квесторството, като прибави, че първо той, нѣма тия способности, които се изискватъ отъ единъ квесторъ, че второ той има такива длѣжности, които му не позволяватъ да поеме на себе си квесторството въ Събранието.

Г. Грековъ, като пое думата, каза, че върху IV дневникъ има да направи една белѣжка, а именно: като отговарялъ на г. Кършовски, той не употребилъ ужъ забелѣзаната въ тоя дневникъ дума „сънувание“; но единъ отъ Подпрѣседателитѣ, г. Каравеловъ, му отговори, че той наистина употребилъ същата дума и въ дневника дочно е забелѣзано неговото изражение.

Тогавъ г. Грековъ пожела да оттегли думата „сънуванье“, но Събранието не прие това.

Подпрѣдсѣдательтъ, г. Каравеловъ пакъ попита Събранието, съгласно ли е то да приеме отставката на г. Михайловски отъ квесторската длѣжностъ.

Събранието като не се съгласи, г. Михайловски, пакъ обяви, че той нѣма потребнитѣ за квесторска длѣжностъ способности, и за това не можѣ да ѣ приеме.

Освѣнъ това той, Г. Михайловски, ималъ особни длѣжности, които не му позволяватъ да приеме и квесторската въ Събранието.

В. Жебаровъ, като искаше очудване за това, какви ли ще бѣдѣтъ тия особни длѣжности, които не позволяватъ г. Михайловскому да поеме квесторството, — прибави, че никой отъ членоветѣ на Народното Събрание не може да има друга длѣжностъ, освѣнъ длѣжността на прѣдставителъ. Ако се приеме оставката на г. Михайловски, заключи г. Жебаровъ, то това ще даде поводъ и на другитѣ прѣдставители да се отричатъ отъ длѣжноститѣ, за които Събранието би ги избрало.

Въ възражение г. Жебарову, г. Михайловски обърнѣ вниманието на Събранието върху Правилника и забѣлѣжи, че отъ прѣдставителитѣ никой нѣма право да си дава оставката, но само тогава, когато той би се назначилъ отъ Събранието за членъ на нѣкоя комиссія.

На това г. Грековъ възрази, че и квесторството е единъ видъ Комиссія, избрана отъ Събранието.

Г. Поменовъ подѣржа отказването на г. Михайловски и забѣлѣжи, че наистинѣ троекратно отричание на г. Михайловски, отъ квесторската длѣжностъ не е внесено въ дневника. Понеже господству и сега постоянно да иска да му се приеме оставката, то г. Поменовъ мисли, че Народното Събрание трѣба да освободи г. Михайловски отъ тая длѣжностъ, за която той се съзнава неспособенъ.

Г. Т. Станчевъ, като взе думата, забѣлѣжи, че въпросътъ за оставката на Г. Михайловски зае Събранието повече, отъ колкото той самъ по себеси заслужа. Ние, продължи г. Станчевъ, едно прѣпорѣчвами съ изработенитѣ отъ Събранието закони, а друго вършимъ съ длѣлата си. Види се, г. Михайловски да се е докачилъ за дѣто Събранието го е избрало за квесторъ и за това тѣй да постоянно да се отрича отъ тая длѣжностъ. Но това нѣщо е много жално; защото който отъ прѣдставителитѣ се избере за нѣкоя длѣжностъ, той трѣба на драго сърдце да ѝ приеме и изпълнява, а не да се отрича отъ нея, както прави г. Михайловски.

Въ отговоръ г. Станчеву г. Михайловски каза, чѣ тие закони не се отнасятъ до него, понеже той е не избранъ отъ народа, а е назначенъ отъ правителството и то само за едно нѣщо — да приеме участие въ разглѣжданieto на Органически Уставъ, и друга нѣкоя длѣжностъ, която би му се наложила отъ Народното Събрание, той не може да приеме.

Г. Д. Цанковъ забѣлѣжи, че г. Михайловски съ послѣдното си обяснение излѣзва вече отъ мѣрката навънъ, като навежда думи, които му не правятъ честь. Биле избрани отъ народа, биле назначени отъ Правителството, всичкитѣ прѣдставители, които се намѣрватъ въ Събранието, трѣба да се съобразяватъ съ изработения Правилникъ. При това г. Цанковъ изяви желание щото г. Михайловски да даде послѣдното си обяснение писмено на бюрото.

Подпрѣдседателъ г. Каравеловъ още единъ пѣтъ попита Събранието, приема ли то оставката на г. Михайловски отъ квесторството, и прѣдставителитѣ, съ исклучение на 16 души, се произнесохъ отрицателно.

Г. Михайловски за последен път обяви на събранието, че не може да приеме да бъде квесторъ, като заключи, че той е лице, а не вещь, съ която могат да се располагатъ.

Слѣдъ това, единъ отъ подпрѣдсѣдателитѣ, г. Каравеловъ яви на Народ. Събрание, че е приета телеграмма отъ Негово ИМПЕРАТОРСКО Величество Наслѣдника Цесаревича въ отговоръ на поздравлението, отправено отъ Събранието на 26 тога чрѣзъ Негово Сиятелство ИМПЕРАТОРСКИЙ Русски Комиссаръ. Събранието пожела да чуе тая телеграмма. Ето ѝ съдържаннето:

Князу Дондукову Корсакову.

Моля да прѣдадете на всичкото духовенство и на прѣдставителитѣ, които присѣтствуваха на молебствие въ Търновската съборна църква, моята душевна благодарностъ за поздравлението съ деня на рождението ми. Сърдечно благодарѣ и Васъ.

Цесаревичъ Алаксандръ.

Народното Събрание, на крака, съ вѣсторгъ изслуша тоя милостивъ отговоръ на Господаря Наслѣдника.

Слѣдъ отихванъето на живитѣ вѣсклицания: „Да живѣй Негово Императорско Височество Наслѣдникътъ.“

Г. Лукьяновъ яви на Събранието, че е приелъ вече свѣдѣния загади замѣстванието на нѣкои прѣдставители отъ Плевенъ и Кюстендилъ. Г. Кирковъ, каза г. Лукьяновъ, се стрѣкълъ отъ правото на депутатъ по изборъ отъ Плевенский Окръгъ и на негово мѣсто е избранъ по вишегласие г. Сгрански, който по тоя начинъ и законно присѣтствува въ Народното Събрание. При това г. Лукьяновъ прочете и телеграмата на г. Кирковъ до Началника на Плевенский Окръгъ, въ която, като благодари на населението за честта, съ която го почело, той г. Кирковъ, се отрича отъ прѣдствителството, понеже ще има право да присѣтствува въ Народното Събрание по званието си като прѣдсѣдатель на Софийский Окръжний сждъ.

Замѣстванието на г. Димитра Ангелова съ г. Димитра Любенова отъ Кюстендилъ, продължи г. Лукьяновъ е такожде законно: г. Любеновъ е билъ избранъ най напрѣдъ, но се е разболѣлъ, за това понеже Събранието щеше да се открие на 6 Януария, то е билъ избранъ г. Д. Ангеловъ. Но г. Любеновъ оздравялъ, и съвършено законно е дошелъ въ Събранието.

Това съвршено г. Даскаловъ пожела да се научи да ли са направени нѣкои распорѣждания, както си прие да стание въ миналото засѣдание, за да се узнае защо почитаемитѣ делегати Австро-Унгарски и Оттомански не са подписали първия дневникъ на Народното Събрание.

Г. Лукьяновъ обяви, че той по своето положение не може да влѣзва въ официални сношения съ делегатитѣ на европейскитѣ държави, и не може да знае защо споменатитѣ делегати въ първото засѣдание не подписали дневника. Сега ИМПЕРАТОРСКИЙ Комисаръ ми събщи че Австро-Венгерски делегатъ желае да подпише, и азъ събщихъ на Негово Блаженство за това и до колкото знамъ, прибави г. Лукьяновъ, той вече е подписалъ.

Колкото за причинитѣ, по които Оттоманский делегатъ не е подписалъ първия дневникъ г. Лукьяновъ обяви, че не знае нищо.

Слѣдъ това г. Балабановъ попроси думата и отъ трибуната произнесе слѣдущата рѣчь.

Господа! Досегашнитѣ наши засѣдания бѣхъ засѣдания прѣдварителни, засѣдания устройтелни; ний ся устроявахми като събрание. Днесъ, подиръ свршването на наштъ Правилникъ и подиръ избиранieto на нашето бюро, ний сме вече събрание народно, събрание устроено. Днесъ говоримъ, и отъ днесъ пататъкъ ще говоримъ именно като народни прѣдставители, Гледате, почитаеми господа, че въ това събрание, — намѣсто гдѣто стоя, има въздигната трибуна, отъ която намъ е позволено да си искажемъ нашитѣ мнѣния, нашитѣ чувства, нашитѣ желанія, — трибуна за свободата на словото, трибуна отъ която ще издаваме гласа си за доброто на отечеството ни. Отъ тази трибуна се очаква устройството на България съ силата на свободното слово. Както знаете, господа, намъ е дадено за това устройство пълна свобода отъ тази трибуна: Друго едно блистателно доказателство, че високата миссия на велика Россия въ нашето отечество не е, споредъ както се изражава самъ Царь Освободителъ въ прокламацията си къмъ Българскій народъ, не е да растури и разруши, но да създаде и устрои. То като е тъй, Господа, нека се възползуваме отъ дадената намъ свобода за да изпълнимъ прѣди всичко една отъ най священитѣ длѣжности.

Кое е словото, което трѣба първо да падне, първо да се чуе отъ тази трибуна? — Мисля, почитаеми Господа, че азъ ще бѣда вѣрепъ отзивъ на вашитѣ чувства и желанія, ако кажа че първото слово отъ тази трибуна, трѣба да бѣде слово на признателность и на благодарность къмъ Царя Освободителя и къмъ великий руски народъ; второто слово отъ тази трибуна, трѣба да бѣде пакъ слово на признателность и на благодарность къмъ всички ония велики мъже, които сж ся борили и ся боратъ за доброто на наштъ народъ.

Поведението ни като народни представители показва какъ високо оцѣняваме ний чувствата, които сж подбудили Царя-Освободителя да предприеме воененъ походъ за нашето освобождение. Поведението ни показва й още, че ний не само дълбоко съзнаваме нашата длѣжностъ да бѣдемъ послушни и покорни на волята на великодушниятъ Монархъ и на неговитѣ представители, но че умѣемъ при това да уважаваме и рѣшенията, които сж ся зели за насъ въ наше отсъствие. Днесъ, подиръ свршването на прѣдварителнитѣ засѣдания, предъ насъ предстои вече великото дѣло, за което сме свикани, предъ насъ предстои дѣлото за устройството на Българското Княжество. Ето ни вече, почитаеми Господа, предъ прагътъ на зданието на Органическиятъ Уставъ, По предъ този прагъ, отъ какви чувства ся усѣщаме завладѣни всички? Насъ всички, господа, ни побиватъ трѣпки като помислимъ каква часть отъ народа представляваме тука и какво е положението, което сж сътворили на тъй наричаното Българско Княжество международнитѣ рѣшения върху нашата народна сждба. Както казахъ по горѣ, намъ ся е дала пълна свобода отъ тази трибуна за разискванията по устройството на това Българско Княжество, дала ни ся е, слѣдователно, и възможность, дало ни ся е право да кажемъ свободно, какви чувства ни въодушевяватъ като погледнемъ на положението и на условията, въ които е поставено това Княжество. Чувствата, които ни внушава положението, сътворено на Княжеството въ Берлинъ, сж чувства, Господа,

отъ сериозно безпокойствие за бждщиятъ политическии животъ на това Княжество и за възможността му да ся развива спокойно и мирно. Тия чувства, Господа, ний можемъ, ний сме длъжни, ний имаме право да ги искажемъ съ откровенность преди да ся заловимъ съ дѣлото, за което сме събрани. За да искажемъ така чувствата си и желанията, намъ ся дава поводъ отъ словото, съ което Негово Святелство ИМПЕРАТОРСКИЙ Комиссаръ отвори това Събрание. Чини ми ся, че както чувството на дълбока признателность, така и учтивостъта йоще ни налагатъ длъжность да отговоримъ на това слово. Въ този отговоръ ний ще искажемъ чувствата, които ни обезпокояватъ за съдбата на Княжеството, както и желанията, които ни всички въодушевляватъ спрямо народната ни участъ. Тия чувства и тия желания ний трѣба да изложимъ и на европейскитѣ сили.

Всичко това е свята длъжность, Господа, която трѣба да изпълнимъ преди всичко. Сѣнкитѣ на бацитѣ ни и дѣдитѣ, умрѣли отъ петстотинъ години насамъ съ въздишки за Българското освобождение, лѣгатъ днесъ, въ тази зала, върху насъ, и около насъ, и гледатъ какъ ще постѣпимъ въ тази минута. Отъ друга страна, чини ми ся да слушамъ тукъ единъ шумъ, шумъ, тайнствененъ, Г да, съставенъ отъ охкания и отъ послѣдни въздишки и молитствования за доброто на милото наше отечество; този шумъ, не е друго освѣнъ гласътъ на всичкитѣ български мъченици, загинжли за Българската свобода. Всичкитѣ чакатъ съ тревожно нетѣрпѣние да видатъ какъ ще оцѣнимъ истегленитѣ мъжи и пролѣната кръвь. Менѣ ми се чини, че би било оскърбително за всякой отъ насъ, ако бихъ си позволилъ да спомена само, че въ тази зала имало би и сѣнка на подозрѣние за равнодушне къмъ днешната участъ на народътъ ни. Ний, Българско Княжество, такова, сирѣчь, каквото го създаде Берлинскитѣ Конгресъ, нѣма съмнѣние че ще ерѣвнемъ безбройни мъчнотии въ устройството си въ общественниитѣ си животъ, ако останемъ тѣй. Имаме живостенъ интересъ да съзнаемъ всички това положение.

Отъ дълбоко уважение и почитание както къмъ волята на Царя-Освободителя, така и къмъ станалитѣ европейски рѣшения за насъ и безъ насъ, ний не можемъ, освѣнъ да постѣпимъ въ въпросътъ за устройството на княжеството, но преди всичко, Господа, ний сме длъжни да покажемъ мъчнотнитѣ, противъ които ся боримъ и ще имаме да ся боримъ за напредъ, и които въ всяка стѣпка ще се испречватъ предъ дѣлото ни за устройството, и не веднажъ може би, ще ни накаратъ да не вървами и сами въ трайността на това дѣло. [Ний, слѣдователно, Господа, трѣба, преди всичко, преди йоще и самийтъ отговоръ на Княжесткото слово, трѣба да поставимъ и да разискаме гдѣто трѣба общенародниитѣ въпросъ (силни и продължителни ржкоплекскания въ цѣлото събрание). Чини ми ся, че ще бжде отзивъ на вашитѣ чувства, ако кажа че ще бжде не простително да заминемъ равнодушно този обще-народенъ въпросъ, и да постѣпимъ токо тѣй къмъ въпроситѣ за устройството на княжеството.] Грѣшно ще бжде, Господа, ако ся покажемъ глухи и нечувствителни къмъ плачевнитѣ викове, които си издаватъ отвѣдъ Балканътъ къмъ югъ и къмъ западъ на общото наше отечество (същитѣ ржкоплекскания). Подиръ като изпълнимъ тази длъжность, подиръ като разгледвами този въпросъ, тогава нека отговоримъ на княжеската рѣчь и нека постѣпимъ къмъ разглежданието на органическиитѣ уставъ.

Съкращавамъ се, почитаеми Господа, и за да свърша, предлагамъ: Първото слово, което трѣба да падне и да се чуе отъ тази трибуна, трѣба да е слово на признателностъ и на благодарностъ къмъ Царя-Освободителя; второто слово, трѣба да е пакъ слово на признателностъ къмъ Негово Сиятелство ИМПЕРАТОРСКИЙ Русский Комисаръ и къмъ окружающитѣ го лица, за дѣто си трудихъ да положатъ основата на гражданската наредба. Слово на признателностъ тоже трѣба да се отправи неотложно отъ тази трибуна и къмъ всичкитѣ ония велики мъже, въ Россія и въ Западъ, които си ся борили и ся борятъ йоще за доброто на нашата народностъ. [При това, Господа, да идемъ дѣто трѣба за да разисками положението на княжеството и общенародниятъ въпросъ, на тогава вече, подиръ като изпълнимъ тази длъжностъ и искажемъ всичкитѣ си чувства и желанія, както къмъ Негово Сиятелство Княза, тъй и къмъ европейскитѣ сили, тогава, Господа, съ чиста съвѣсть и съ чисто сърдце, да постъпимъ въ разглежданието на въпроситѣ за Устройството на Българското Княжество.] (Силни и продължителни ржкоплексанія).

Негово Блаженство, Прѣдсѣдателятъ съ сълзи на очи, съ гласъ растреперанъ, тихо, като че за себеси, но доста внятно произнесе скѣрбнитѣ думи на пророка Иеремая: „Гласъ въ Рамѣ слышанъ бысть плача и рыданія и вопля: Рахиль плачущися чадѣ своихъ, и не хотяше утѣшиться, яко не суть. Да почиетъ гласъ отъ плача и очи твои отъ слезъ, яко есть мзда дѣломъ твоимъ Иеремія 31, ст. 15—17).

Г. Д. Икономовъ, като се облекъ на това, че въ рѣчьта на Г. Балабанова се говори за положението, въ което се намѣрва Българскій народъ, прѣдложи на Събранието да се прочете мемуарътъ, поднесенъ отъ страна на тоя народъ на прѣдставителитѣ на великитѣ държави. Нѣкои отъ членоветѣ на Народното Събрание казаха, че това четене ще бѣде нѣщо излишно, понеже сѣкий го е челъ на времето.

Г. Д. Цанковъ поддържа прѣдложението на Г. Д. Икономова. Но понеже пакъ се чувахъ гласове отъ Събранието, че прочитанието на мемуара е излишно.

Г. Балабановъ, пое думата и каза, че по напрѣдъ трѣба да се разясни, за кой мемуаръ е тука рѣчьта. Българскій народъ, продължи г. Балабановъ, много пжти е подавалъ мемуари и нѣма да бѣде чудно, ако нѣкои отъ прѣсѣтствующитѣ тука прѣдставители и да сж забравили съдържанието на тоя мемуаръ, който Г. Д. Икономовъ прѣдлага да прочете. Ако не се лѣжж добави г. Балабановъ, тука думата е за оня мемуаръ, който прѣди петъ мѣсеца се поднесе отъ прѣлъ Българскій народъ на прѣдставителитѣ на Европейскитѣ държави. Понеже сега сме въодушевени отъ сжщитѣ чувства, заключи ораторътъ, съ които бѣхми въодушевени прѣди петъ мѣсеца и които сж изложени въ тоя мемуаръ, то не ще бѣде злѣ да си припомнимъ тия чувства.

Събранието прие това прѣдложение, и мемуарътъ, се прочете отъ г. Д. Икономова.

Слѣдъ това Негово Блаженство прѣдсѣдателятъ распусти Събранието за 15 минути.

Засѣданието подновено, г. Стоиловъ възлѣзе на трибуната и произнесе слѣдующата рѣчь:

Мѣжду различнитѣ чувства, които вълнуватъ днесъ народнитѣ прѣдставители, най ясно се искава чувството на признателността: признателностъ къмъ великодушний ни Царь-Освободителъ и признателностъ къмъ братскій намъ народъ, който съ толкова си жъртви, ни даде възможността да можемъ въ едно такова събрание, каквото днешнето, да изразяваме народнитѣ си желанія, и да полагами основа на политическии си животъ. За това, като политическии органъ на народа си, ний трѣба да искажемъ предъ своя Освободителъ нашата дълбока признателностъ. Не въ тоя благодарителенъ адресъ, съ който ще се обърнемъ къмъ нашии Баща, трѣбва искрено и ясно да искажемъ и болкитѣ си и опасенията си. За да можемъ да сторимъ това, трѣбва да изучимъ положеніето си.

Голѣмо вълнуванье се забѣлѣзваше между представителитѣ, които се събрахъ тукъ. голѣмъ страхъ ги обладаваше, — и не е чудно всички чувствувахъ, че стоимъ на прага на една важна епоха, че сега ще да се направи една крачка, която ще бѣде пълна съ послѣдствия за бѣдущето на народа ни. Всички виждахъ, че черенъ облакъ грози надъ небосклона на отечеството ни. Това безпокойствие, бѣше слѣдствие на общото безпокойствие, което обладаваше и обладава още цѣлий ни народъ: народътъ въ простотата си и искренността си чувствова своето положение. Това го доказватъ инструкциитѣ, които повсѣду избирателитѣ дадохъ на своитѣ прѣдставители; това го доказватъ и телеграммитѣ, които постоянно пристигатъ както отъ сѣверъ и югъ, така и отъ истокъ и западъ.

Оправдава ли се тоя страхъ? Безъ съмнение, защото народътъ вижда, че не може да живѣе при тия условия, въ които е поставенъ. Въ тие предели, които се дадени на Княжеството, то не може да съществува: когато най индустриалнитѣ и най богатитѣ му страни сж откъсани отъ него, то ще има твърдѣ малко приходи; а пакъ съ тие малки приходи то ще трѣбва да покрива разноснитѣ на една пълна администрация: единъ пълненъ апаратъ за администрацията, за финанций, за правосъдието, за просвѣщеніето. Ако всичко това прави гражданитѣ на вѣликитѣ и силни царства да се оплакватъ отъ управленіето си, то нѣма съмнение че насъ ще ни стѣсипе. Кждѣ може една малка частъ отъ единъ самъ по себе си не голѣмъ народъ, да плаща такива разноски? Сѣкий гражданинъ ще трѣбва да работи само за да може да плаща данъци и пакъ нече да достига. Но това не е всичко. Не сме говорили още за една много важна частъ на бѣдущето ни управление; тѣзи важна частъ е народната ни войска. Тѣи като сж работитѣ, тѣзи войска трѣба да бѣде многобройна и силна. Защо? това го изисква положеніето ни. Нека погледнемъ малко около себе си, за да видимъ, отъ що ще сме обиколени постоянно.

Най напредъ, въ Балкана, гнѣздото на посветената частъ отъ народъ на оние, които отъ ранно врѣме още посвѣтихъ живота си на народната идея, на народната свобода, е предаденъ на турскитѣ гарнизони — на едни елементи надъждага на които е грабежъ и разорение. А идемъ ли по далечъ, въ тая красна земя, възъ жертвитѣ на която нашата свобода се създава, идемъ ли по навѣтрѣ въ тази драга частъ отъ нашето отечество, на която се запрещава даже да носи името „България“ — това скромно име, което намъ е толкозъ мило, — то гробната тишина, която срѣщаме потвърждава още повече нашитѣ страхове. Истина е че небето е тѣи синьо и слънцѣто грѣи тѣи весело, като прѣди години, но тѣ освѣтляватъ сега само

развалини; тръвата си расте пакъ тъй пѣстро, като прѣди години, но тя покрива гробищата на оние които щѣхъ да бждатъ наша гордостъ и които сж причина на това, що сега имаме. Марица тече се тъй тихо като прѣди години, но съ шумението ѝ се смѣсватъ плачове и охкания. А людѣтъ които обитаватъ тази земя, сж наши братя. Тий и днесъ посрѣдъ страданията си, въпрѣки осуетенитѣ си мечти и безнадежното си бждуще, тѣ не забравятъ идеята за свободата и единството на общото ни отечество. Тѣзи наши братя сж били вече освободени; тѣ сж се радвали на свободата и за нѣколко врѣме сж били свободни и съединени съ насъ. Това само би било достатъчно да имъ докаже че тѣ не могатъ да бждатъ щастливи, додѣто не достигнатъ това што сж имали. Ето ви источникъ на безпрестанни възстания, на нови потоци отъ кръвь, на неизскани страдания. Тѣй разбиратъ нашитѣ братя пожеието си; за това и кървавитѣ сцени сж се вече начнали тамъ, гдѣто нашитѣ освободителски войски сж се оттеглили. Не распалени глави, но прости български селяни, сж зели оржжие, за да бранятъ живота, имота и честта си. А когато простий селянинъ прави такова нѣщо, то значи, че нему е вече невъзможно да дѣйствува другоаче; то значи, че той е разбралъ че има нѣщо по високо стъ да живѣе за да искара хлѣба си; то значи, че той е разбралъ вече идеята на народността и свободата. Това което се прави сега само въ единъ край, ще да се прави всжду, и тѣзи отценени мѣста ще бждатъ гнездата на трайни възстания.

Преминемъ ли отъ тука въ Македония, — Зрѣлището, което срѣщатъ очитѣ ни, е неописанно. И тамъ има вече поборници и герои на народното единство и Свободата, но тамъ тоже се повтарятъ въ по голѣмъ размѣръ сценитѣ на Батакъ и Перушица. Като глѣдаме извѣстията, които ни иджтъ отъ тази часть на отечеството ни, неволно си мислимъ че слѣдующитѣ стихове на бозсмъртний Данте, начертани надъ входа въ ада, като че са писани за Македония:

„Чрѣзь менъ тукъ влѣзватъ въ скърбоний градъ,

Чрѣзь менъ влѣзватъ въ мжка вѣчна.

Чрѣзь менъ отиватъ къмто родъ,

За винжти който — ѝ изгубенъ.

.....
Надѣжда сѣка оставете,

Вый, що тукъ влѣзвате чрѣзь менъ.“

Да, безнадеждна е сждбата на Македонцитѣ!

Това става на Южнитѣ ни граници; що се върши на западнитѣ и на севѣро-источнитѣ ни граници, не щж да ви разказвамъ, защото мисля че и туй е повече отъ доста. Това се върши, и ще да се върши на нашитѣ граници!

И слѣдствията на всичко това ще да теглимъ ние Българите отъ княжеството. За да се защитаваме, ще трѣба да държимъ много войска, и постоянно ще сме наводнени отъ бежанци, наши братия, които ще дохождатъ да търсятъ при насъ прибежище за да си запазжтъ живота.

Може би нашитѣ бждущи политици да постжпватъ съ благоразумие, съ осторожность съ хладнокръвие; може би и тѣзи които ще да засѣдаватъ въ нашитѣ мѣста, послѣ насъ, ще мислятъ че равнодушнето, стойческото равнодушие спрямо страданията на своитѣ братия, и политическа добродѣтель. Нъ народътъ, ние, които

сме частъ отъ този народъ, никога не ще можемъ да бъдемъ хладнокръвни, никога нѣма да престанемъ да чувствуваме правдата, която е направена на народа ни: никога нѣма да прѣстанемъ отъ да питаемъ мислитѣ исказани въ мемоара ни, подаденъ на великитѣ сили. Сѣкога ще поддържаме въ тѣхнитѣ стремления и опити тѣзи, които сж плътъ отъ нашата плътъ и кръвъ отъ нашата кръвъ. Сѣко възстание на нашити братия ще растроjava и нашата политическа наредба. Това е далечъ отъ да упазва Европейскій миръ.]

[За това, като оправяме нашия благодарителенъ адресъ на нашия Баща и Освободителъ, нѣка му кажемъ и тѣзи наши опасение: Нѣка му кажемъ откровенно, че ние истина пристѣпаме къмъ цѣлѣта, за която сме повикани—за изработване Органически Уставъ, но го правимъ само за да изпълнимъ отеческата му воля, но че не се надѣваме отъ нашитѣ трудове да излѣзе нѣщо; тѣй сж смутени уметѣти ни и сърдцата ни, щото не се надѣваме отъ сегашното положение и отъ нашата работа да излезе нѣкоя полза за българскій народъ. Каквото и да бжде нашето желание, Княжеството, тѣй като е то сега, сѣкога ще произвежда едно печално впечатление: духъ плачевенъ ще да владѣе надъ него. За цвѣтене и благоденствие неще може да има и дума.

Та на не само до нашия Освободителъ, нѣ и до великитѣ други владѣтели, чиито просвещени държавни мжжѣе, въ столицата на едно велико Царство, сж скронли днешното ни положение, можемъ да се отнесемъ съ единъ адресъ. Ние сме увѣрени, че като наредихъ нещата народна сждба, тѣ сж се ръководили отъ великитѣ начяла, на напръдъка на чловѣчеството, и че за въ полза на този напредъкъ, тѣ сж ни оставили въ днешното ни положение. Нѣка кажемъ и тѣмъ нашитѣ опасения; нека изложимъ дѣйствителността въ всичката ѣ нагота, и тогази можемъ да се надѣемъ, че тѣ като земжтъ въ внимание нашитѣ минали и бждущи страдания, нема да се откажатъ отъ да улучиятъ положението ни.

За да сторимъ всячка това, трѣба да обсъдимъ още веднажъ, слѣдъ толкова и толкова пжти, общо народний въпросъ. За това, нека заедно съ другитѣ наши братия, които неможтъ да присѣтствуватъ днесъ тука, да изпълнимъ великата си длъжностъ спрямо общето ни отечество. Когато хората захващатъ нѣкое важно дѣло, тѣ се обръщатъ къмъ Бога или къмъ идеалитѣ си, за да черпжтъ отъ тѣхъ сила и въодушевление. Занятнето съ сждбата на народа ни, изобщо ще даде и намъ сила и въодушевление, самоотверженностъ и дързостъ, за да изпълнимъ длъжността си къмъ това Княжество, чиито представителѣе ние имаме честъ да сме, и което не е друго освѣнъ частъ отъ цѣлий българскій народъ. Само тогава ще дѣйствуваме патриотически, когато дѣйствуваме съобразно съ интереситѣ, желанията и стремленията на цѣлий българскій народъ. Ржк нлѣсвания шумъ.]

Г. Грековъ пое думата и слѣдъ като сж съгласи съ прѣдговорившитѣ двама оратори, продължи: Говорившитѣ прѣдъ мене двама оратори ясно и краснорѣчиво изобразихъ положението, въ което се намираме сега и тѣй сжщо и това, какво трѣба да правимъ, т. е. че първата ни длъжностъ е да отговоримъ на тронната рѣчь на Негово Сиятелство ИМПЕРАТОРСКІЙ Русскі Комисаръ, и второ да изложимъ нашитѣ желания и болки въ особни просби къмъ великитѣ държави. За да може да стане и едното и другото, Събранието трѣба да отложи идущето заседание за

нѣколко дни. За да се приготви отговоръ на словото на ИМПЕРАТОРСКИЙ Комиссаръ и да се съставятъ прошенията ни, потрѣбно е да се избере комиссия отъ нѣколко члена изъ между Събранието. Разискванieto на отговора на княжевото слово може да стане вжтрѣ въ това Събрание, понеже това влѣзва въ нашата официална длъжностъ. Колкото до разискванията на прошенията или мемоаритѣ до Великитѣ Сили, то тѣ трѣба да станатъ внѣ отъ Събранието, като несъобразни съ нашата задача, която имами тукъ да вършимъ и въ която съставяние подобни мемоари никакъ не влѣзва.

Г. Каравеловъ попита събранието, да се отложи засѣданието до Понеделникъ, и тогава да се прочетатъ адресътъ и мемоаритѣ.

Това рѣшено, г. Станчевъ попроси думата и наченъ да развива пакъ въпроса за нашето положение, но Събранието, като считаше тоя въпросъ исчерпенъ, Негово Блаженство, председателътъ прѣкъса оратора, и се прѣстѣпи къмъ избиранieto на комиссията. По желание на Събранието тая комиссия се избра по явно гласоподавание.

Най напредъ за членъ на тая комиссия г. Джебаровъ прѣдложи г. Балабанова, който се и одобри за такъвъ отъ Събранието, други прѣдложихъ: Г. г. Д. Цанкова, Т. Икономова, Каравелова, Стоилова, Грекова, Преосвѣщеннаго Климента Браницкаго, Поменова, Начевича, Хр. Стоянова и Илия Цанева, които такожде се одобрихъ отъ Събранието.

Понеже въ състава на тая комиссия влѣзвахъ и нѣколко члена отъ бюрото, то единъ отъ подпрѣдсѣдателитѣ, г. Каравеловъ, попита Събранието: бива ли да се вчислятъ въ комиссията и членове отъ бюрото, когато тая комиссия има цѣль специална.

Събранието отговори, че нищо не бърка на членоветѣ отъ бюрото да приематъ участие въ тая комиссия.

Г. Горбановъ слѣдъ туй отъ трибуната попита Събранието, ще приеме ли то дѣлото на комиссията като свършено, или това което ся приготви ще ся разисква отъ ново въ Събранието? Нѣколко гласове отговорихъ: всичко ще ся разисква тука.

Отъ страна на нѣколко прѣдставители г. Славейковъ попита: Комиссията ще ли прѣдложи на Събранието изработенiя отъ нежъ проектъ, за да се разисква и обсъжда?

Г. Грековъ отговори, че сѣка комиссия така и действува, т. е. изработва проектъ, а послѣ го прѣдлага на Събранието, което ѝ е избрало; ако Събранието одобри тоя проектъ, то го приема, ако ли нѣ, то го измѣнява или отхвърля.

Г. Славейковъ попита: кое по напредъ ще работи комиссията, адреса ли или мемоаритѣ. Г. Грековъ отговори че то е работа на комиссията.

За разяснение въпроса подигнахъ отъ г. Славейкова, г. Балабановъ каза, въпросътъ е рѣшенъ господи и е ясенъ че не трѣба да се забравя, че ние сме приели една формула, споредъ която сме се задължили да слѣдваме. Членове отъ Събранието могатъ да се събиратъ веднжъ и дваждъ за да обсъждатъ общий интересъ на Българския народъ. Членоветѣ на комиссията ще ся просвѣтатъ отъ тия разисквания и тогава да приготви отвѣтъ на Княжеското Слово.

Кжршовски попита: ще ли се напечататъ проектътъ на адреса и на мемоаритѣ прѣди да се разискватъ?

Г. Каравеловъ отговори че това се прѣдставя на комиссията.

Слѣдъ това Негово Блаженство Прѣдсѣдателътъ попита Събраието, бива ли да се прочетжтъ нѣкои прошения отъ прѣдставителитѣ, които желажтъ да имъ се даде отпускъ. Събраието се съгласи, и се прочете прощението на Петка Ганчова отъ Севливо, който проси отъ г. Прѣдсѣдателя отпукъ за 6 дни за да доведе болното си дѣте въ Търново и да го покаже на докторитѣ. Като се зе во внимание важноста на причината, даде му се отпускъ за 6 дни.

Второ прошение се прочете на П. Калипетровски, които жеме да му се дозволи да си отиде по причина на разстроението му здравне, като се обѣщава да се върне, щомъ оздравѣй.

Прѣдостави се на бюрото да иска отъ доктора свидѣтелство, да ли е нужно да иде г. Калипетровски въ родното си мѣсто да се цѣбри, или това може да направи и тукъ.

Г. Й Цановъ прѣдложи да се пазн по голѣма осторожностъ при даванетоъ отпускъ на прѣдставителитѣ, защото, както той се научилъ дунничанскитѣ прѣдставители, нѣмали такава голѣма нужда за отпускъ, както тѣ прѣдставиха.

Г. Кжршовски попита, призна ли се за законно испращанието на Цвѣтка Лилова отъ Берковеца въ Народното Събрание.

Н. Блаженство Прѣдсѣдателътъ отговори, че отъ документитѣ на г. Д. Катранова, който е забѣлжанъ въ официалний списъкъ като прѣдсѣдателъ на Берковскій окружни сждъ, станж явно, че той присжтствува тука въ Събраието като Прѣдсѣдателъ на Раховскій окружни сѣвѣтъ, а отъ документитѣ на Цвѣтка Лилова се видѣ, че той е испратенъ въ Народното Събрание, като старшии членъ въ Берковскій окружни сждъ на мѣсто Прѣдсѣдателя.

Слѣдъ това Негово Блаженство, Прѣдсѣдателя обяви засѣданнето закрито на 3 часа слѣдъ обѣдъ, и каза, че идущето засѣдание ще стане въ Понедеѣльникъ на 5 Марта.

Прѣдсѣдателъ: **Видинскій Аноимъ.**

Упълномоченный Императорскаго Россійскаго Комисара **С. Лукияновъ.**

Подпрѣдсѣдатели: **Каравеловъ, Т. Икономовъ.**

Секретари: **Архимандритъ Константинъ, К. Стоиловъ,
И. Н. Гюзелевъ, П. Генчевъ, Р. Каролевъ, П. Горбановъ.**